

Ryszard Brykowski
Instytut Sztuki PAN
Warszawa

INWENTARYZACJA KOŚCIOŁÓW I ZABYTKÓW SEPULKRALNYCH NA POKUCIU¹

1. Pokucie to najdalej na południowy wschód wysunięte tereny I i II Rzeczypospolitej. Nie stanowiło ono nigdy odrębnej jednostki administracyjnej (także etnograficznej czy geograficznej) o jednoznacznie ustalonych granicach, toteż jego obszar ulegał zmianom, stopniowo się powiększając. W okresie II Rzeczypospolitej nazwą tą objęto nawet całe województwo stanisławowskie², chociaż powiaty rohatyński, skolski, stryjski czy żydaczowski trudno łączyć z historycznym Pokuciem.

Najogólniej przyjmuje się, że najstarszą część Pokucia, charakteryzującą się pewnymi wspólnymi cechami geograficzno-fizycznymi, stanowi obszar w kształcie trójkąta, którego ramiona boczne tworzą Czeremosz oraz pasma Czarnohory i Gorganów, a podstawę — kotlina z Czarnym Lasem, zwana z czasem stanisławowską. Jest to obszar dawnych powiatów: horodeńskiego, kołomyjskiego, kosowskiego, nadwórniańskiego i śniatyńskiego. Stolicą Pokucia była Kołomyja, wzmiankowana po raz pierwszy w 1240 r.³

2. Na zaproszenie ks. Piotra Buka, proboszcza z Kołomyi, przebywał na Pokuciu w dniach 18—24 kwietnia 1994 r. zespół specjalistów z Polski, delegowany przez Ośrodek ds. Polskiego Dziedzictwa Kulturowego poza Granicami Kraju Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”. Zadaniem zespołu było dokonanie oględzin — pod względem stanu zachowania — czynnych kościołów i udzielenie fachowego poradnictwa w zakresie ich odbudowy i konserwacji⁴.

W czasie pobytu na Pokuciu dokonano oględzin ośmiu czynnych świątyń w następujących miejscowościach: w Kołomyi — kościół pojezuicki (1901—05; il. 7); w Ceniawie — kościół filialny (1905); w Gwoźdźcu — kościół pobernardyński, a zarazem parafialny (ok. 1730—35, 1773—75 i 1888; il. 4); w Kosowie — kaplica cmentarna (1910); w Kutach — kościół parafialny (1898); w Nadwórnej — kościół parafialny (1713 i okres międzywojenny; il. 3); w Otyni — kościół